

The background of the entire page is a painterly landscape painting. It depicts a wide river or canal in the foreground, with several cows wading through the shallow water. The middle ground shows a lush green bank. In the background, a town with a prominent church tower is visible across the water. The style is impressionistic, with visible brushstrokes and a soft, atmospheric light.

de schilders langs de
IJssel

de schilders langs de
IJssel

Linda Barendse

het veelzijdige
landschap 18

stads- en dorpsgezichten 36

de bewoners
van de streek 70

van blauwe luchten
en donderwolven 104

water 128

flora en fauna 146

infrastructuur,
arbeid en industrie 172

INDEX 196 KEUZE UIT DE LITERATUUR 198 COLOFON 200

afb. 49 **Nicolaas Bastert**
(1854-1939) *Gezicht op Hattem*,
datering onbekend, olieverf op doek
op paneel, 36,5 x 56 cm, Simonis en
Buunk, Ede

Op zijn tochten langs de IJssel schilderde Bastert verschillende stads- en riviergezichten in impressionistische stijl, bij Dieren, Zwolle en zoals dit werk van Hattem. Bastert was een studievriend van Voerman, ze hadden samen in Amsterdam en Antwerpen gestudeerd.

afb. 50 **Jan Kleintjes**
(1872-1955) *Zicht op de
Kerkstraat/Achterstraat*, 1931,
potlood en krijt op papier,
400 x 600 mm, particuliere collectie

Met stevige zwarte lijnen zette Jan Kleintjes de huizen en molen van Hattem neer, vervolgens maakte hij de tekening met kleur levendig en vriendelijker. Kleintjes heeft slechts enkele dorpsgezichten gemaakt, liever schilderde hij figuurstukken of landschappen.

van blauwe donderwolk

luchten en en

VAN BLAUWE LUCHTEN EN DONDERWOLKEN

Wie een tijdje in een rivierenlandschap verblijft, zal het vanzelf opvallen: door de openheid van het landschap is de lucht beter te zien dan bijvoorbeeld in een bosrijke omgeving of een stad. De kleurveranderingen van het wolkendek in de loop van de dag of bij wisselvallig weer kunnen daardoor spectaculair en imponerend zijn. In de loop der tijd hebben veel kunstenaars zich door de luchten laten inspireren, vaak door de kleurveranderingen in de schemer of door dreigende onweersluchten.

Voor Jan Voerman sr. was de lucht een essentieel onderdeel van het landschap, misschien zelfs het allerbelangrijkst. Hij hield zelfs zoveel van de luchten boven de rivier, dat hij Hattem niet graag verliet. Zeker in een warme zomerperiode wilde hij liever niet naar Amsterdam voor zaken met een kunsthandel, bang dat hij de omslag van het weer en daarmee het onweer zou mislopen. Toch waren zijn wolkenluchten niet alleen een weergave van het weer. Over zijn wolkenluchten zei hij zelf: 'Die wolken zijn in werkelijkheid niet zo, zo ben ik van binnen...'. De wolkenlucht was voor hem dus ook een expressiemiddel.

Co Breman hield juist van mooi weer. Op zijn schilderijen zijn geen dramatische wolkenluchten te vinden, in zijn werk is het altijd zonnig. Hij doorliep verschillende stijlen, maar werkte vooral pointillistisch en luministisch, in lichte en frisse kleuren. Hierbij werd de schilderkunst meer wetenschappelijk benaderd, de nadruk lag op de optische menging van kleuren in het oog. Het pointillisme werkte geheel met naast elkaar geplaatste stipjes in heldere kleuren, bij het luminisme konden dat ook streepjes of vlakjes zijn, waardoor meer beweging in het werk kwam. Dat laatste paste Jo Koster eveneens toe in haar werk.

detail afb. 107

afb. 118 **Jan Kleintjes** (1872-1955)
De Hank (Veessen) bij hoogwater,
krijt op papier, 1906, 260 x 340 mm,
collectie Kolthoorn, foto Roland Spek

Vanuit zijn woning in Heerde trok Jan Kleintjes regelmatig naar het water van de Hank, bij Veessen. In de loop der jaren maakte hij vanaf dezelfde plek verschillende tekeningen en schilderijen. Op deze tekening staat het water tot aan de dijk. Door op gekleurd papier te

werken kon Kleintjes het water met wit krijt oplichten. Daardoor ontstond met weinig materiaal een levendig en realistisch beeld. Op het zomerse schilderij staat het water al weer veel lager en reflecteert het water sterk de lucht en de omgeving.

afb. 119 **Jan Kleintjes**
(1872-1955) *De Hank (Veessen)*
vanaf het Kozakkenkrib, olieverf
op board, 1944, 57 x 78 cm,
collectie Kolthoorn, foto Roland Spek

afb. 168 **Herman Heijenbrock**
(1871-1948) *Ijzergieterij Nering
Bögel te Deventer, 1900-1919*, pastel,
790 x 1080 mm, Museum De Waag,
Deventer, foto Joop van Putten

Met de 40 gulden die Heijenbrock won met zijn eindexamenwerkstuk van de Rotterdamse tekenacademie,

trok hij naar de Borinage in België. Enkele jaren later reisde hij weer naar de Borinage, nu om er langer te werken. Deze mijnstreek – en de slechte werk- en leefomstandigheden van de arbeiders – maakte grote indruk op Heijenbrock. Hij raakte sociaal betrokken en gefascineerd door de menselijke kracht en

industrie. Hij zou nog de rest van zijn leven industriegebieden, havens en mijnen in heel Europa tekenen. Met pastelkrijt op zwart papier komen de hete gloed van de vuren en de stoom van het papier af. Dit werk maakte hij bij ijzergieterij Nering Bögel in Deventer.

afb. 169 *Uitkruien van een steenoven
op een IJselsteenfabriek, ca. 1908,
foto IISG*

colofon

UITGAVE

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

TEKST

Linda Barendse

VORMGEVING

Miriam Schlick

© 2019 WBOOKS / Linda Barendse

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelvoudig, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, het zij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam

© c/o Pictoright Amsterdam 2019.

ISBN 978 94 625 8351 1
NUR 646

Tweede druk, 2024

Dit boek kwam tot stand dankzij financiële bijdragen van Stichting Fonds Martens van Sevenhoven en Stichting de Roos-Gesink.

OOK IN DEZE REEKS:

Schilderkunst in Laren
Rondom de Bergense school
De schilders van De Ploeg
De schilders van Drenthe
De schilders van Domburg
Die Maler von Domburg
De schilders van Staphorst
Nunspeet schildersdorp
De schilders van Dongen
De schilders van Nunspeet
De schilders van de Veluwezoom
De schilders van Urk
De schilders van de Duin- en Bollenstreek
De schilders van Egmond
De schilders van Limburg
Volendam, artist kom binne
De schilders van de Zaan
De schilders van de Biesbosch
De schilders van de Vechtstreek
De schilders van Abcoude en 't Gein
De schilders van Amsterdam
De schilders van het Friese land
De skilders fan it Fryske lân

De IJssel. Een rivier, een symbool. Rust, water en scheepvaart. Die meanderende, bijna meditatieve manier van stromen. Het is niet gek dat de IJssel talloze kunstenaars inspireerde om het penseel op te pakken. Uiteraard is er Jan Voerman, dé IJsselschilder, die vanuit zijn woonplaats Hattem de luchten boven het water en de grazende koeien telkens feilloos wist te vangen.

Maar er is meer – de rivier stroomt breder. De steden Kampen, Zutphen en Deventer hadden een levendig kunstklimaat. Daarnaast zochten sommige schilders juist de rust op. Constant Gabriël zocht de leegte in de polders, waar zijn leerling Willem B. Tholen

hem voor het eerst mee naartoe nam. Théophile de Bock en Edzard Koning schilderden juist de landgoederen bij Rheden en De Steeg.

Met al die getekende en geschilderde plekken geeft dit boek een portret van de rivier in de handschriften van Jo Koster, Co Breman, Jan Kleintjes, George Breitner en vele anderen. De nadruk ligt op de periode 1880-1950, een periode waarin kunstenaars volop experimenteerden en stijlen elkaar vlot afwisselden.

De schilders langs de IJssel is een onmisbaar boek voor iedereen die graag de kunst in de IJssel ziet, en de IJssel in de kunst.

